

TEZ

5102

05102

9

FATİH'İN İSTANBUL'U ZABTI SIRASINDA DONANMANIN KARADAN YÜRÜTÜLMESİ
VE HALİC'E İNDİRİLMESİ

MUHARREM ALPASLAN

No : 1355

1968
İstanbul
M. Alpaslan
M. Alpaslan

akademik öğr

Am. Shleg

Alpaslan

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİ TARİH BÖLÜMÜ YENİÇAĞ
KÜRSÜSÜ

Ş u b a t:1968

7072

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
MERKEZ KÜTÜPHANESİ

05102

İ Ç İ N D E K İ L E R

ÖNSÖZ

BİBLİYOGRAFYA

-I-

İSTANBUL MUHASARASINDA DONANMANIN ROLÜ

-II-

YİRMİ NİSAN DENİZ SAVAŞI SONUNDA ÇIKAN BUHRAN

a)-Üç Ceneviz ve bir Bizans gemisinden müteşekkil
filonun Marmara'ya dâhûlu

b)-Yenikapı önünde vukua gelen deniz savaşı

c)-Mağlûbiyetten ileri gelen buhran ve Fâtih'in
hiddeti

-III-

DONANMANIN HALİC'E İNDİRİLMESİ MESELESİ

E k l e r

Mevzu ile ilgili vesikalar

Ö N S Ö Z

İstanbul muhasarasında mühim bir rol ifâ eden Osmanlı donanma-
sının durumu ve halice indirilmesi meselesini belirten bu tez, Osman-
lı, Grek ve Latin kaynaklarının verdiği imkân nisbetinde ortaya ko-
nulmaya çalışılmıştır. Osmanlı kaynaklarında verilen haberlerin nis-
beten az olmasına rağmen, Grek ve Latin kaynaklarında mevcûd bilgiler
bir araya getirilerek bu meselenin halline çalıştığımız bir sırada
bir iki arşiv vesikasına da baş vurmak zorunda kaldık. Umûmiyetle
bu mesele hakkında yapılan araştırmalar birbirlerinin tekrarı mahi-
yetinde olduğundan meseleye yeni bir görüş getirmek için yaptığımız
çalışmalarda henüz kati bir sonuca varmış sayılamayız. Bununla bera-
ber şimdiye kadar yapılan tedkikleri nazar-ı itibare alarak boşluk-
ları doldurmaya gayret ettik. Bu bakımdan tezde bazı noksan ve kusur-
ların olacağı aşikârdır.

Bize bu tezi vermek ve ilgili eserleri tavsiye ile kendi notla-
rını vermek lûtfunda bulunan Sayın Hocam Prof. Dr. Şahabeddin Te-
kindağ'a teşekkürü bir borç bilirim.

T a r i h

MUHARREM ALPASLAN

21/12/1967

III

B İ B L İ Y O G R A F Y A

İstanbul muhâsarası ile ilgili vesfika ve kaynaklar sırası ile gösterilmiştir.

VESİKALAR

Hızır imzası ile gönderilen ve İstanbul surlarının tâmirini bildiren vesika, Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi, Nr.11975

Akşemseddin'in Fâtih'e gönderdiği mektup, Topkapı Sarayı Müze__si Arşivi, Nr.5584

OSMANLI KAYNAKLARI

Aşık Paşa-Zâde, Tevârih-i Âl-i Osmân, nşr. Âlf, İstanbul 1332; nşr. Giese, Leipzig 1929

Dursun Bey, Târih-i Ebu'l-Feth, TOEM. ilâve 1331

Enverî, Düstûrnâme, nşr. M.H. Yinanç, İstanbul 1928-30

Hoca Sadeddin, Tacü't-Tevârih, İstanbul 1279

Mustafa Âlf, Künhü'l-Ahbâr, İstanbul 1285

Neşrî, Cihannümâ, nşr. Fr. Taechner, Leipzig 1951

Oruc b. Âdil, Tevârih-i Âl-i Osmân, nşr. Franz Babinger, Hannover 1925

Tâcî-Zâde Câfer Çelebî, Mahrûsa-i İstanbul Fetihnâmesi, TOEM ilâve, 1331

BİZANS KAYNAKLARI

Ducas, Historia Byzantinae, nşr. İ. Bekker, Bonnæ 1838, trc. V. Mirmir__oğlu, İstanbul 1956

Laonikos Chalkokondile, L'histoire de la décadence de l'empire Grec, trc. V. de Burbonnois, c. I, Paris 1620

IV

Kritovulos, Târih-i Sultan Muhammed Hân-ı Sâni, trc. Karolidi, TOEM,
1328

Phrantzês, Chronicon, nşr. İ. Bekker, Bonnæ 1838

LATİN KAYNAKLARI

Chiensis, Historia Constantinopolitanae urbisa Mahomete II. capte
per modum epistolae di 15 augusti anno 1453 ad Nicolaum
V., Ron. Migne, Paris 1866).

Niccolo Barboro, Giornale dell'assedio di Constantinopoli 1453,
nşr. E. Cornet, Vienna 1856, Türk trc. Ş. T. Diller, Kostanti_
niyye muhasarası ruznâmesi 1453, İstanbul 1953

Sakızlı Leonard, De Urbis C. P. Jactura captivitateque veya Historia
captaea Turcis C. P., nşr. İ. Euay, Paris 1823, nşr. Migne, To_
lix ve Neşr. Dethier, ve De Lesbo a Turcis Capta (pie II'ye
mektup) bk. K. Hopti chron, Greco-Romanes. İstanbul'un sükû_
tu ve kendisinin esareti hakkında mektuptur.

Zorzo Dolfi, Assedio presa die Constantinopoli nell anno 1453,
nşr. Georg M. Thomas, Belagerung und Eroberung von Constan_
tinopel im jahre 1453, München 1868, Türk. trc. Samim Sinan_
oğlu, 1453 Yılında İstanbul'un muhasara ve zabtı, Fatih ve
İstanbul, c. I, sayı: 1, İstanbul 1953

Ananım Osmanlı tarihi (Grekçe), trc. Şerif Başta, Belleten

A.M.Angiolello(=Donado da Lezze),Historia Turchesca,1300-1514,nşr.

I.Ursu,Bucureşti 1910

TEDKİKLER VE MAKALELER

V.L.Mirmiroğlu,Fâtih'in deniz savaşları ve Donanması,İstanbul 1946

Şahabeddin Tekindağ,21 Nisanda Türk Donanması karadan Halic'e indi_

rildi,Yeni Sabah Gazetesi,sene 954,4 Haziran,s.3

Şahabeddin Tekindağ,Tarih Konuşuyor,c.5,sayı:29,İstanbul 1966

Şahabeddin Tekindağ,Fatih Devri ders notları

Yusuf Ziya Ortaç,Çınaraltı Mecmuası,İstanbul'un zaptı,sayı:9

Hammer,Devlet-i Osmâniye Tarihi,c.II,Trc.M.Ata,İstanbul 1334

N.Jorga,Geschichte des Osmanischen Reiches in Europa,c.II,Gotha 1908

Zinkeisen,Geschichte des Osmanischen Reiches in Europa,c.II,Gotha

İSTANBUL MUHASARASINDA DONANMANIN ROLÜ

1453 Senesi Nisanının altısında Kara ordusu kendilerine gösterilen yerleri aldıkları bir sırada Gelibolu'dan 20000 azabı yükleyerek İstanbul önüne gelen Osmanlı donanması Beşiktaş önüne gelerek demirlemiştir.

Osmanlı donanması verilen emir üzerine Halic'i kapayan zincire hücumla başlamadan evvel Tarabya'nın kalesini zapt ettiği gibi sonra da Balta-oğlu Süleyman Bey'in emrinde büyük adanın kalesine hücum ederek burasını zapt etmiştir.

400 Parça irili ufaklı gemiden teşekkül eden Osmanlı donanması bundan sonra Perme-kapı(=Geçit-kapı) ile Galata civarındaki bir yere rabtedilerek Halic'i kapayan zincir önünde sıralanmıştır. Hemen belirtelim ki,o yüzyılın teknik vasıtalarına henüz sahip olmayan ve nisbeten zayıf gemilerden ve bir nevi Karamürsel kayıklarından ibaret Osmanlı donanmasının İstanbul muhasarası sırasında zinciri kırmak üzere şiddetli bir hücumla geçmemiştir. Zira,daha Arabların İstanbul muhasaraları sırasında mühim bir rol oynadığı bilinen kalın müdafaa zincirlerinin sağlamlığı da bu hususta mühim bir rol oynamış görünmektedir. Bununla beraber zinciri müdafaa etmek için de Bizans

gemilerinden ziyâde Haliç'te bulunan ve kaçmağa fırsat bulamayan Venedik ve Ceneviz gemilerinin mühim rol oynadığı da bir gerçektir. Bu arada evvelce görünen ve gemilerin zincire hücumunu önleyen rum ateşinin(=Feu de Grec) de eski tesirini kaybettiği iddia olunabilir. Çünkü esasen zayıf ve ahşab Osmanlı donanmasının böyle bir hücumu dayanacak evsafa olmadığı da meydandadır. Ancak donanma, aşağıda görüleceği üzere Haliç'e indirildiği zaman Rum ateşine ve Ceneviz, Venedik gemilerinin muhtemel taarruzlarına karşı bazı tedbirler alınmıştır. Nitekim, donanmanın Haliç'e inmesinin akebinde Trabzonla Kop-ton Treviso'nun donanmayı yakmak üzere giriştiği teşebbüs akâmete uğramıştır. Bu teşebbüsün donanma ile işbirliği yapıp Kasım Paşa sırtlarına yerleştirilen ve Zağanos Paşa'nın emrinde bulunan Türk topları sayesinde olduğu da meydandadır. Donanmanın İstanbul muhasarasında oynadığı rol ikinci bölümde tekrar ele alınacaktır.

- II -

YİRMİ NİSAN DENİZ SAVAŞI SONUNDA ÇIKAN BUHRAN

a)-ÜÇ CENEVİZ VE BİR BİZANS GEMİSİNDEN MÜTEŞEKKİL FİLOUN

MARMARA'YA DÜHULU

20 Nisanda içleri yiyecek, mühimmat ve askerle dolu olup Papa tarafından İstanbul'un müdafaa ve iâşesine tahsis edilen üç Ceneviz ve bir Bizans gemisinin Osmanlı deniz üssü Gelibolu önlerinden geçtiğini ulaklar(=haberciler) vasıtasıyla öğrenen Pâdişâh, maiyeti ile

birlikte deniz kenarına inmiş,ismi geçen gemiler Marmara'da 'görü_ nür görünmez kapudân-ı deryâ Balta-oğlu Süleyman Bey emrindeki Os_ manlı donanmasını harekete geçirtmiştir. Bunun üzerine,300'ü müte_ caviz ufak yelkenliden ibaret olup güvertelerinde çalınan davul ses_ leri ile zırhlı silâhendâzların sevinç nâralarının birbirine karış_ tığı Osmanlı donanması,şenliğe gider gibi,çala kürek,müsellâh ol_ dukları bilinen düşman gemileri üzerine yürümüş,oklar,yağlı paçav_ ralar ve mancınıklardan fırlatılan taşlarla hareketlerine mani ol_ mak istemiştir. Türk denizcileri, Yeni-kapı açıklarında devam eden bu savaşta,surlara ve yüksek duvarlara tırmanıp şamataları ayyuka çıkan Bizanslıların,teşvik maksadiyle bugünkü Zeytin-burnu'nda Pâ_ dişâhın etrafında toplanan ordu ileri gelenlerinin gözleri önünde kargı ve baltalarla küpeştelerini kırmağa çalıştıkları Ceneviz ge_ mileri üzerine sıçrayıp demir ve halatlarına asılarak içlerine gir_ meğe çalışmışlar,mahmuzlanan gemilerde,zırhlı azap askerlerinin de yardımıyla düşmanla göğüs göğüse dövüşmüşlerdir. Üç saat devam eden bu savaşta 100 şehid ve 30 yaralıdan ibâret bir zayiata uğrayan Türk denizcilerinin bütün gayret ve fedakâryıklarına,atını sürerek denize doğru,karaya yakın bulunanlara şiddetli emirler veren Pâdi_ şâhın teşviklerine rağmen gemilerinde çıkan yangınları süratle sön_ dürüp hücûmları da önleyebilen Cenevizliler,O anda çıkan şiddetli

bir lodos rüzgârının da yardımı ile önce surların dışındaki bir lima__na,geceleyin de Bizans gemicilerinin kılavuzluğu ile Halic'e sığınma__ğa muvaffak olmuşlardır. Surlar üzerinden bu deniz savaşını seyreden imparatorun husûsi müşâviri Franjzes,Pâdişâh'ın hiddetle atını deni__ze sürdüğünü bildirir ki,bu husûs muhûsuruya şahid Lâtin müellifle__rinden Zorzo Dolfin tarafından da teyid edilmektedir. Mamafih bu ha__dise ile ilgili olarak şehirde bulunan Niccolo Borboro'nun taraflar__dan hiç birinin müzaffer olmadığını belirten kaydına da işâret etmek icâb eder.

b)-YENİ-KAPI ÖNÜNDE VUKUA GELEN DENİZ SAVAŞI

Nisanın yirmisinde iki taraf üzerinde müsbet ve menfi tesir yap__ması bakımından çok önemli diğer bir olay daha cereyan etti. Gelibo__lu'da bulunanlar birkaç geminin İstanbul'a yardım etmek üzere gelmek__te olduğunu görünce bunu Pâdişâh'a bildirmek için Ordugâh'a bir "ulak" gönderdiler. Bu haberden sonra Pâdişâh atına atlayarak hadem ü haşem ile deniz kenarına indiği vakit "nagâh ebr-i siyah gibi dört göke,dü__menlerinin kıç ı ermiş yere,serenlerinin ucu çıkmış göğe her birisi kûh mikdâr olan dört yelkenlinin gelmekte olduğunu gördü. Üçü Cenevizlile__re birisi de imparatora âit olan bu gemilerin içleri yiyecek,mühimmat ve askerlerle dolu idi. Ayasofya kubbesini sabahın saat onuna doğru ufukta görmüş olan bu gemileri takriben Zeytin-burnu civârından seyr

eden Pâdişâh, bunların limana girmesine mani olunmasını donanma komutanı Balta-oğlu Süleyman Bey'e emretti. Bunun üzerine Osmanlı nöbetçi gemileri ve donanmanın bir kısmı gelen gemileri karşılamış ve savaşa girişmiştir. Ancak, bu savaş kısa sürmüş ve gemiler karşılıklı olarak birbirlerine güller savurmuşlardır. Çünkü çıkan uygun bir rüzgâr bu dört geminin yelkenlerini şişirmiş ve süratle hisarın kenarında bulunan bir limana sığınmalarına mucib olmuştu. Halbûki bu muharebenin çok şiddetli olduğunu yazan kitaplar vardır. Bunlara göre, iki taraf birbirine yaklaştığı vakit oklar ve makinelerden atılan taşlarla muharebe başladı. Ve bir ay sonra da gemiler birbirlerine karıştılar. Türkler düşman gemilerini tutuşturmaya çalışıyor ve bunun için de halatlara ve demirlere sarılıyorlardı. Fakat düşman kuvvetleri de gemilere tırmanmak isteyenleri öldürüyor, Makaralarla inip çıkan taşları başlarına indiriyorlardı. Bir ara Türk amiral gemisinin mahmuzlu bir düşman gemisine saplandı ve bu süratle de göğüs göğüse bir muharebe başladı. Fakat aradan üç saat geçtiği halde savaş hâlâ bir neticeye bağlanmamıştı. Pâdişâh kendi kuvvetlerinin gâlib geleceğinden şüphe etmemekle beraber bir an muharebe Türklerin aleyhine döneceğe benzer gibi bir hâl alınca atını denize sürdü ve gemileriyle karaya yakın bulunan gemicilere bağırarak emirler verdi. Bunun üzerine savaş büsbütün kızıştı. Ancak, bu sırada çıkan

bir rüzgâr bütün ümitleri boşa çıkarmıştı. Yardıma gelen gemiler rüzgârın tesiriyle surların dışında bulunan bir limana sığınmağa ve geceleyin yanlarına gelen Bizans gemilerinin kılâvuzluğu ile de Halic'e girmeğe muvaffak oldular. Bu savaşta 12000 kişilik Türk şehidine karşılık hristiyanlardan bir kişiye bile bir şey olmamış, ancak yaralananlardan ikisi veya üçü birkaç gün sonra ölmüştü. Hiç şüphe edilmemelidir ki iki taraf için verilen rakam hatalıdır. Esasen masal haline getirilmiş olan bu hadiseyi yukarıda Kemal Paşa-zâde'ye atfen yazdığımız gibi küçük bir deniz savaşı olarak kabûle, herhâlde hakikâte daha ziyade yaklaşmak demektir. Ancak şurası muhakkaktır ki, Yedikule ile Langa arasında açık denizde cereyan eden şu hadiseden Pâdişâh çok müteessir olmuş ve Balta-oğlu Süleyman Bey'i öldürmeyi düşünmüştü. Çünkü bu muharebede onun korkaklığı kifâ-yetsizliği ve dikkatsizliği başarısızlığın en büyük âmillerinden sayılmış ve gemilerin limana girmesinden o mesûl tutulmuştur. Balta-oğlu Süleyman Paşa'nın hayatı devlet ileri gelenlerinin şefâati sâyesinde kurtarılmış ise de vazifesini muhâfaza edememiştir.

Barbaro'nun bu hadise hakkında fikri şöyledir : " Böylece mücadele içinde ve aynı zamanda rüzgârın da müsait bulunmaması sebebiyle ilerlemeğe gayret ediyorlardı. Ve Kostantiniyye şehrinin önlerine kadar ilerliyebildiler. Fakat onların donanması gece olma-

sından korkuyordu. Fakat, hava kararıp gece olduğundan biz bu gemilere yardım için icâb eden tedbirleri aldık; iki kadirganın birinci kaptanı bay Chabriel Trivixan, şövalye bay Zaccaria Erioni'nin kadirgası ile gönderildi ve bunun hakikatde olduğundan çok daha fazla silahlı olduğunu düşmanımıza göstermek için boru ve mızık sesleri ve taifelerin şiddetli haykırmaları arasında ve büyük bir savlet ile liman zincirinin dışına çıktı. Ve her kadirgada iki üç borozan olduğu halde en az yirmi kadirga mevcûdmuş gibi idi ve Türkler bu gürültüyü görünce çok korktular. Ve bizim bu iki kadirgamız dört gemiyi yedeklerine alarak Kostantiniyye limanını içine çektiler. Türk'ün donanması Sütûnlar mevkiindeki iskelesine memnuniyetle çekildi; Türkler bizim bütün donanmamızın kendilerine karşı yürümek üzere harekete geçmesinden endişe ediyordu. Ertesi gün-ki 21 Nisan günü idi-Türk beyi ordugâhtan yani Kostantiniyye surlarından hareket ederek ve takriben 10000 süvari ile yürüyerek donanmasının bulunduğu sütûnlar mevkiine geldi. Kendi kaptanının bütün o donanmasıyla, sadece dört gemiyi ele geçirememiş olmasının sebebini görmek ve anlamak istiyordu. Türk beyi donanmaya vâsıl olunca derhâl donanmasının kaptanını karaya çağırttı ve huzuruna getirtti. Bunun üzerine hain Türk kaptanına karşı büyük bir hiddetle şöyle dedi : Muhammed'in dinine ihanet ettin ve efendin olan bana ihanet ettin, idaren altında bulunan bütün bu donanma ile hristiyanların dört gemisini yakalayamamış olmanın sebebi nedir ? Hava çok durgun olduğundan onlara karşı pekâla mukabele edebilirdin. Sen bu gemileri

ele geçirmediikten sonra,Kostantiniyye limanı içinde bulunan donanma_ yı nasıl ele geçireceksin ? Kaptan Türk beyine şöyle cevap verdi : Efendim,gözlerinle bak ki,kalbinle inana bilesin; ve hiddete kapıl_ mamanı rica etmek isterim. Kendi gözlerinle görüyorsun ki,yalnız be_ nim kadirganda,muharebe esnasında hristiyanlar tarafından Muhammed'_ in kanuna mensup 115 kişi öldü. Ve sen bilirsin ve herkes de görmüş_ dür ki,kadirgamanın baş tarafındaki mahmuzu ile imparatorun gemisinin kış tarafına saldırmaktan bir an geri kalmadım. Ve dâima şiddetle muharebe ettik. Açıkça görüldüğü veçhile birçok adamlarım öldü ve aynı şekilde diğer kadirgalarda ve teknelerde birçok adamlar öldü ve parandoryalarda da sayısız zayıat oldu ve firkateynler battı;ben kendim elimde olan bütün gayreti gösterdim;öyle ki efendim,beni af_ fetmeni ve hiddete kapılmamayı rica ediyorum. Her türlü fena düşün_ celerle ve şeytanatla dolu bir adam olan ve aynı zamanda kaptanına karşı kötü niyetde bulunan Türk beyi usûl ve kanûnu hiç nazar-ı iti_ bare almaksızın kendisine şöyle dedi: Hain,senin kafanı kendi elim_ le kesmek isterim;o kaptan o kadar iyi sözler sarf etti ki,nihâyet hayatını kurtarabildi ve efendisinin o hayvanı tehevvrünü ber-ta_ raf edebildi(1). Fakat Türk beyi kendisini o donanmanın kaptanlığı_

(1)-Amiralın ismi Balta-oğlu idi.

ğından çıkardı. Ve bu kaptan kaptanlıktan çıkarılınca, bu Türk'ün babası(1) zamânında Piero Loredan kendilerini mağlûb ettiği zaman kapudân-ı derya olan adamın oğlu ileriye doğru yürüyerek Türk Be_yine şöyle dedi: Efendim, şâyet sen beni senin donanmanın kaptanı yapacak olursan, ve ben de hristiyanların savletini karşılayacak olursam, hristiyanların bütün donanmasını sapasağlam senin eline vermeyi şimdiden sana vâad ediyorum; ve böylece babamın intikamını almış olacağım ve sana bu söylediklerim doğru çıkmayacak olursa hiç başka bir şey ilâve etmeksizin şimdiden sana söyleyeceğim ki, der_hâl kafamı kestirebilirsin; ve onun bu konuşması Türk'e kânaat getirdi ve onun bütün donanmasının umûmî deniz kaptanı yaptı ve âsâsını orada eline verdi. Onu kendi kaptanı tayin etti. Öyle ki, efendisinin yerini tutsun ve umûmî kaptan olduğundan istediğini yapsın ve bozsun.

c)-MAĞLUBİYETTEN İLERİ GELEN BUHRAN VE FATİH'İN HİDDETİ

Bu deniz mağlûbiyetinden son derece müteessir olan Pâdişâh, kifâyetsizliği ve dikkatsizliği yüzünden gemilerin Halic'e girmesinden mes'ûl tuttuğu Balta-oğlu'nu öldürmeyi düşünmüş idi. Devlet ileri gelenlerinin şefâati ile azletmekle iktifâ edip yerine Geli

(1)-Sultân II. Murâd

bolu Sancak beyi Hamza'yı tayin etmiş ise de bu hâdise ile Osmanlı ordugâhında esaslı hoşnutsuzluk ve isteksizlik olan bir buhranın çıktığı anlaşılmaktadır. Dursun Bey'in bu hadise ile ilgili verdiği ma_lûmat şöyledir: "Bu hadise eğer ki ehl-i islâm arasında fütûr ve pe_rişânî saldı". Bu kayıd İbn Kemal ile Enverî'deki haberlere uymak_tadır. Bu deniz savaşında aşikâr bir gayretsizlik görüldüğüne işaret edip araştırma sonunda tesbit edilecek yasak müslümanlarının(=Bâtı_nen müslüman olmayanların) şiddetle tecziyelerini isteyen kimseler olduğu gibi Ak Şemseddin'in Pâdişâh'a gönderdiği mektubda bir kaç satır mevcûddur ki, burada Pâdişâh'a "Noksan-rey ve adem-i nefâz-ı hükm" nisbet olunmaktadır: "Cenâb-ı Kerîme ma'rûz oldur ki, bu hadîs ki, ol gemi ehlinden oldu, kalbe hayli tekessür ve melâlet getirdi. Bir fırsat gözetirdi. Fevt olduğuna gayretler geldi, biri gayret-i din ki, kâfirler ferah olup şamata-i a'da olındı ve biri bu ki, mübârek vü_cûdunuza noksan rey ve âdem-i nefâz-ı hükm nisbet olmak".

Bu sebeble mağlûbiyetten mütevellid buhranı gidermek çâreleri_ni arayan Pâdişâh fırsattan istifade ile yeni bir sulh teşebbüsün_de bulunan imparatorun teklifini görüşmek üzere Divân'ı toplamış, başlangıçtan beri harbe taraftar olmayan Çandarlı Halil Paşa riyâ_setindeki muhâlif gurubun fikirlerine müracaat etmek zorunda kalmış_tır. Bütün devlet erkânı ile ordu ileri gelenlerinin hazır bulundu_ğu bu Divân'da çağdaş müellifler tarafından "gavur ortak" olarak va_

sıfılandırılan Çandarlı Halil Paşa, muhasaranın uzaması hâlinde batıdan büyük kuvvetler gelebileceğini belirterek, Bizanslıların senede vermeği kabûl ettikleri 70000 altın vergi ve İstanbul'da Pâdişâh'ın tayin edeceği bir zabtiye memuru ile iktifâ edilmesini teklif etmişti. Bununla beraber Halil Paşa'nın rakıbları Zağanos ve Şihabeddin Paşa'lar ile Hoca Turhan, Akşemseddin ve Hâce-i Sultânî Molla Gürâni bu fikre şiddetle muhâlefet edip, Pâdişâh'ı desteklediler. Böylece imparatorun sulh ve mütareke teklifleri redolunarak muhasaraya devam edilmesine karar verildi.

- III -

DONANMANIN HALİC'E İNDİRİLMESİ MESELESİ

İşte, bu deniz mağlûbiyetinin akabinde yani, 21 Nisanı 22 Nisana bağlayan gece içinde 67 gemi cerr-i eskâl usûliyle karadan çekilerek Kasımpaşa'ya indirilmiştir. Bununla beraber gemilerin hangi yolu takib ettiği meselesi bugün bile henüz halledilmiş değildir. Beşiktaş'tan veya Dolmabahçe'den, veyahut da Tophane limanından yuvarı doğru, bugünkü Kumbaracı yokuşunu takib ederek, Asmalı Mescid'den Tepebaşı yolu ile Kasımpaşa'ya indirildiği umûmiyetle kabûl edilmiştir(1). Bu arada Osmanlı kaynaklarında bu husûsla alakalı mü-

(1)-V.L.Mirmiroğlu, Fâtih'in deniz savaşları ve Donanması, İstanbul 1947, s.72; Kritobulos, Târih-i Muhammed Hân-ı sâni, trc.Karolidi, TOEM, 1328, s.66

him kayıtların bulunduğunu da belirtmek isteriz. Nitekim, İstanbul'un fethinde büyük âmil olan Türk donanmasının geçirilmesi hadisesi İbn Kemal tarafından tedkik edildiği gibi bu husûsa dâir en eski malûmata Grek kaynaklarında da tesâdüf edilmektedir. Kati bir fikre sâhib olmak için başta Chalkokondyles olmak üzere Dukas ve sair Bizanslı müelliflerin eserlerini Osmanlı kaynakları ile karşılaştırmak icâb eder. Şurasını belirtmeliyiz ki, Manzum bir Osmanlı tarihi yazmış olan Hierax'ın bu hadiseyi yeni bir harp hilesi olarak zikretmesi yerindedir. Z. Dolfın donanmayı karadan geçirme fikrinin Osmanlılara Venediklilerden geçtiği kânaatindedir(1). Bu sûretle Kasımpaşa sırlarında mevzilenen havan toplarının himâyesinde Halic'e inen Osmanlı donanması, 28 Nisan baskınını aynı himâye sâyesinde akâmete uğratmış, müdafilere dehşet ilka ederek, şehrin deniz tarafından da muhasarası sağlanmış(2).

Gerek donanmanın âni zuhûru ve gerekse Kumbarhane ile Defterdar arasında kurulup her biri birer top taşıyan dubalarla da tak

(1)-F. Babinger, Mehmed II der Eroberer und Italien, Byzantion, XXI, 1951, fas. 4

(2)-G. Schlumberger, İstanbul'un muhasarası ve zabtı, trc. M. Nahit, İstanbul 1330, s. 171

viye edilen köprüyü hitamı üzerine,müdafilere arasında umidsizlik umûmî bir hâl almış,her tabîî hadiseden fevkâladelikler çıkaran halk ise paniğe kapılmıştır(1). Bununla beraber şehri terkedip başka bir yere çekilmesi talep edilen imparatorun mukavemet ettiği anlaşıl-
maktadır.

(1)-Kritobulos,ayn esr,s.67-69

İstanbul surlarının t  mir edildiğine d  ir Kad   Hızır   elebi'nin
derg  h-     liye arıza(=rapor)'s  , Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi, Nr.

20 Nisan deniz savaşı sonunda Akşemseddin'in Fâtih'e gönderdiği mektup, Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi, Nr.5584

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
MERKEZ KÜTÜPHANESİ

05102